

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via Vitt. Veneto, 32
Tel. 33-46 - Poštni predal 186
Glavni in odgovorni urednik
VOJMIR TEDOLDI
Tiskarna T. Marioni - Videm

MATAJIR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

NAROČNINA:
Za Italijo: polletna 600 lir -
letna 1000 lir - Za inezemstvo:
polletna 800 lir - letna 1500 lir
Prejatelji plačajo po dogovoru.
Prejatelj: Osvaldo

Leto XVI - N. 12 (327)

Udine, 30. junija 1965

Izhaja vsakih 15 dni

VAŽEN SHOD V LJUBLJANI

Seminar o človeških pravicah v večnacionalnih skupnostih

Organizacija Združenih Narodov pobudnik za seminar - Prisostvovalo je 80 delegatov iz 21 držav
Razpravljali so o pravicah na splošno in onih glede rabe materinega jezika in kulturnega razvoja

LJUBLJANA, junij 1965 — Dne 21 t.m. se je po štirinajstih dneh napelega in resnega razpravljanja zaključil drugi seminar OZN, kateremu je prisostvovalo 80 delegatov, ki so predstavljali 21 držav.

Na tem važnem mednarodnem seminarju se je razpravljalo o človeških pravicah in sicer o rabi materinega jezika pred sodišči in na drugih področjih javnega življenja ter o razvoju manjšinskih tradicij in karakteristik, ne glede na plemo, izvor ali religiozno pripadnost.

Najbolj aktivno so posegali v diskusijo predstavniki Indije, Ghane, Združenih držav Amerike, Velike Britanije, Sovjetske zveze, Jugoslavije, Venezuele, Malija, Izraela in Madagaskarja. Razni govorniki so predvsem obsojali, posebno oni iz afriško-azijskih držav, diskriminacijsko politiko, ki jo izvajajo v nekaterih državah, zlasti v republiki Sudan, v Južni Rodeziji, Angoli, Mozambiku in v Portugalski Gvineji.

Dne 13 t.m. so se udeleženci seminarja, ki so po večini sodniki, odvorniki in profesorji mednarodnega in ustavnega prava, obiskali nekatere italijanske ustanove na Koprskem. Po srečanju s profesorji in dijaki italijanske gimnazije so gostje obiskali «Radio-Koper» in italijanski kulturni krožek v Izoli «Giordano Bruno». Ko so se pozanimali o življenju italijanske jezikovne skupine na Koprskem in ko so si ogledali Piran in Portorož, so obiskali še Postojnske jame. V skupini so bili tudi trije italijanski delegati, med temi prof. Sperduti, profesor mednarodnega prava na univerzi v Pizi in več jugoslovanskih predstavnikov: ambasador Zvonko Perišič iz Beograda, član organizacije juristov in svetovalec tajništva za zunanje zadeve dr. Milan Bulajič, zastopnik zveze OZN dr. Slavko Zore, ekspert jugoslovanske delegacije dr. Stanko Peterin iz Ljubljane in Viktor Polak, član organizativnega odbora seminarja.

Čudno obnašanje švicarskih sindikatov

Komisiji za zunanje zadeve v Senatu je bil dan v pregled predlog, da bi se poslalo v švicarsko delegacijo poslanca in senatorjev, da bi se osebno prepričali o življenjskih pogojih emigrantov.

Ko se je to razvedelo, je švicarski sindikalni tisk zavzel takoj nasprotno stališče, češ da so ta predlog podali komunisti in da naj ta komisija raje ugotavlja kakšni so življenjski pogoji v Italiji, v lastni hiši, predno bodo vtikali nos v hišo drugih, kjer se živi bolje itd. itd.

Po našem mnenju gre za res smešno argumentacijo, pravzaprav, da povemo po pravici, ne gre niti za argument, ampak samo za izgovor.

Da se živi bolje v Švici nego v Italiji pravijo mnogi, a to, da slišimo takšne izjave iz ust švicarskih sindikalnih voditeljev, prav gotovo ne ustvarja drugega kot slabo počutje, tak občutek, kot kadar se človek spusti v pogovor z domišljavci.

Očitno problem ne stoji v podobnih izjavah. Italijanski parlamentarci nikakor nočejo iti «učiti» Švicarje (ki, v kolikor se tiče politične in administrativne zmožnosti, znajo svojo stran). Šli bi tja, največ, da bi se tam česa «naučili», da bi prišli do izkušenj, da bi vedeli prav na podlagi življenjskih pogojev italijanskih emigrantov v Švici, kako morajo voditi «politično emigracijo» italijanske države.

V drugih besedah: z napakami se učimo. Prav zato, ker je italijanska vlada delala teh zadnjih petnajst let napake v politiki emigracije, bi lahko italijanski parlamentarci videli v Švici kaj je treba ukreniti.

Švicarski sindikati pa ne bi smeli nekaj pozabiti in sicer da se je Švica obogatila predvsem, ker so italijanski delavci vložili vanjo za malo denarja vse svoje moči in zato bi morali biti z njimi bolj solidarni. Švicarski delavci se niso imeli nikdar tako dobro kot sedaj, ker najtežja dela opravljajo povsod tuji delavci. V tovarnah jih pri težkih delih skoraj ne zasledimo.

li glede na probleme narodnosti za popolno enakost pravic med večino in «manjšinami». Jugoslovanska teza je seveda vzbudila veliko zanimanje za njeno konkretnost. Pisana poročila pa so podala še Drago Druškovič, Koča Jončić, Ernest Petrič, Dane Zografski, Milica Sentič, Dušan Breznik in Janko Jeri.

Drago Druškovič je trdil, da «Jugoslavija ni osnovana na enem samem narodu, okoli katerega krožijo druge narodnosti, ampak je posebna večnarodna država, svobodna skupnost enakih narodov. Utrditev narodne zavesti pripomore dopolniti človeško osebnost». Koča Jončić pa je zatrjeval, da «samoupravljanje nudi garancijo za uveljavljanje človeških pravic».

O rabi materinega jezika v javnem življenju je razpravljal Ernest Petrič, ki je navedel primere dvojezičnih sodišč, o jezikovno mešanih obmejnih področjih; o odnosih jezikovnih skupin z materino državo pa je govoril Janko Jeri.

Delegati so se večkrat sklicevali na uvodno razpravo dr. Antona Vratuše, ki je bila pripravljena nalašč za seminar na prošnjo generalnega tajnika OZN. Jugoslovanski zastopnik je v štirih poglavjih opisal večnarodnostno skupnost kot rezultat dosedanjega zgo-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Festivalna dvorana na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču, kjer se je vršil štirinastdnevni seminar o človeških pravicah v večnacionalnih skupnostih. Na sliki vidimo delegate 21 držav med zasedanjem. Ob straneh so predstavniki tiska in opazovalci raznih jezikovnih manjšin

SKUPNI POSVET O MANJŠINSKEM ŠOLSTVU

Na Reki srečanje med tržaško SKGZ in Italijansko unijo

Prisotna sta bila tudi jugoslovanski konzul v Trstu in italijanski v Kopru - O šolskih razmerah slovenske jezikovne manjšine v Italiji je poročal dr. Peter Sancin in Gorice

Dne 20. t.m. je bila na Reki skupna seja izvršnih odborov Slovenske kulturno-gospodarske zveze in Italijanske unije za Istro in Reko, na kateri so obravnavali šolska vprašanja slovenske manjšine v Italiji in italijanske manjšine v Jugoslaviji. Poleg izvršnega odbora unije in njene komisije za šolstvo ter izvršnega odbora SKGZ in njene šolske komisije, so temu srečanju prisostvovali: generalni konzul ital. republike v Kopru Amedeo Cerchione, jug. konzul v Trstu Jože Gačnik, Irena Bijelič, predsednica komi-

sije za narodnostna vprašanja pri glavnem odboru SZDL Hrvatske, Bojan Stular kot predstavnik komisije za narodnostna vprašanja pri izvršnem svetu SR Slovenije, Črt Kolenc, član jugoslovanske komisije pri mešani komisiji za izvajanje videmskega sporazuma, dr. Svetozar Polič, predsednik koprške medobčinske komisije za narodnostna vprašanja, Tagica Lončarič, načelnica sveta za družbene službe za okraj Reka, prof. Stane Mihelič, pedagoški svetovalec za slovenske šole na Tržaškem.

Ko sta predsednik SKGZ Boris Race in predsednik Italijanske unije Antonio Borme na kratko prikazala namen sestanka in pozdravila navzoče, sta referentna prof. Arminio Schacherl in dr. Peter Sancin prebrala poročila o italijanskem šolstvu v Jugoslaviji, odnosno o stanju šolstva in šolskih problemih slovenske etnične skupine v Italiji. Kot prvi se je javil k besedi prof. Jože Umek, ki je najprej spregovoril o položaju učnega osebja na slov. šolah v Italiji.

Nato je Apollinio Abram spregovoril o problemu avtonomije italijanske šole in sicer je v zvezi s tem izrazil mnenje, da je treba problem italijanske šole v nekaterih zadevah ponovno proučiti in vsestransko pripomoči, da bi se sčasoma eliminiral koncept manjšine in večine.

Prof. Leo Fusilli pa je govoril o poklicni usposobljenosti italijanskega prosvetnega kadra in v zvezi s tem omenil težave z nekaterimi starejšimi učnimi močmi, ki že dolgo let poučujejo, ki pa nimajo vseh ustreznih kvalifikacij, ker so pač zasedli mesta tistih učnih moči, ki so se v prvih letih po vojni izselile. Sicer pa je navedel še razne druge probleme s področja kadrov, nato pa omenil tudi problem učnih knjig, ki da jih je dovolj, vendar po kakovosti ne ustrezajo vsem zahtevam, ker niso dovolj privlačne, primerno ilustrirane itd. Z zvezi s tem je omenil možnost, da bi se ta problem morda mogel rešiti v kakem dogovoru med vladama obeh sosednih dežel za izmenjavo knjig ali morda le za tiskarske storitve.

V opoldanskih urah je sledila pavza in konferenca se je nato nadaljevala od 4 do 6. Ponovno se je javil k besedi prof. Umek, ki je spregovoril o težavnem problemu učil in učbenikov, o šolskih knjižnicah in o učnem načrtu. Govoril je tudi o reviji za učence osnovnih šol «Galeb» ter o «Literarnih vajah», v kateri se preskuša srednješolska mladina.

Za prof. Umekom je spregovoril prof. Illiasich, ki je tudi obravnaval težave ital. šole glede učnih knjig pa

(Nadaljevanje na 4. strani)

V ILIRSKI BISTRICI IN NA PRIMORSKEM

Velike proslave dvajsetletnice prekomorskih brigad

Na Primorskem se te dni pripravljajo, da bodo 4. julija čim bolj slovesno proslavili 20-letnico ustanovitve prekomorskih brigad in zaključnih bojev proti okupatorju. Osrednje proslave ter svečane seje se bodo vršile v Ilirski Bistrici. Na sporedu bo tudi večje število športnih, kulturnih in drugih prireditev. Pričakujejo, da bo slavnostni govor imel sekretar centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije Miha Marinko. Na proslavo so povabili tudi zastopstva bivših borcev iz Trsta, Gorice in Furlanije ter predstavništvo nacionalnega združenja italijanskih partizanov iz Barija, to je iz mesta, kjer so pred dvajsetimi leti ustanovili prekomorske brigade. Za to priliko so izdali tudi knjigo «Prekomorci», v kateri so razen zgodovine posameznih enot navedeni tudi sezname padlih borcev,

ki sicer še niso popolni, vendar pa le dajejo vsaj približno sliko o znatnih žrtvah teh enot v bojih za osvoboditev.

Iz Beneške Slovenije se bo proslav udeležila večja skupina bivših pripadnikov narodne osvobodilne vojske. Kdor bi se želel

udeležiti, ima še čas, da se prijavi do 2. julija, seveda če ima v redu potni list ali obmejno propustnico. Vpisovanje sprejema ANPI (Associazione Nazionale Partigiani Italiani) v Vidmu, Via Cortazzis št. 8 - telefon 56-813.

Olajšan mali obmejni promet

V Vidmu je bil v četrtek, 17. junija, sestanek jugoslovanskih in italijanskih krajevnih organov, ki so razpravljali o uresničitvi sklepov stalne mešane komisije za izvajanje Videmskega sporazuma med obema državama.

Med drugim so se dogovorili, da bodo začeli letos s prvim julijem izvajati sklep stalne mešane komisije o 72-urnem bivanju na sosednjem ozemlju, ne bo pa všteta dan vstopa. S tem bo znatno podaljša-

no bivanje imetnikov prepustnic na sosednjem ozemlju. Zelo olajšan bo mali obmejni promet tudi s tem, da bodo od prvega julija dalje žigosali prepustnice samo ob vstopu na sosednje ozemlje.

Na sestanku v Vidmu so se razen tega tudi dogovorili, da bodo nove triletne in enoletne prepustnice, ki bodo nadomestile vse dosedanje vrste prepustnic, uvedli v začetku prihodnjega leta.

UN' ASSISE DI ECCEZIONE A LUBIANA

I diritti dell'uomo nelle comunità plurinazionali

L'iniziativa è dell'ONU - Presenti ottanta delegati di 21 Paesi - Esaminati i diritti in generale e quelli relativi all'uso della madre lingua e allo sviluppo culturale - Visite a Capodistria, Pirano, Portorose e Postumia (Postojna) - Mozioni conclusive

LUBIANA giugno 1965 - Lunedì 21 corrente, dopo undici giornate di intenso, serio, convinto ed appassionato dibattito, alleggerito da qualche riposante visita alle bellezze naturali e artistiche della regione, si è felicemente concluso il secondo seminario delle Nazioni Unite cui hanno preso parte ottanta delegati in rappresentanza di ventun Paesi.

Tema dell'importante assise internazionale i diritti dell'uomo in generale e più precisamente quelli relativi all'uso della madre lingua davanti ai tribunali e in altri settori della vita pubblica e allo sviluppo delle tradizioni culturali di tutte le nazionalità nelle comunità plurinazionali, a prescindere dalla razza, dall'origine o dall'appartenenza religiosa.

Più attivi nella discussione sono stati i rappresentanti dell'India, del Ghana, degli Stati Uniti, Gran Bretagna, Unione Sovietica, Jugoslavia, Venezuela, Mali, Israele e Madagascar. In particolare i vari oratori, specie quelli afro-asiatici, hanno aspramente condannato la politica di discriminazione attuata in taluni Paesi ed in ispecie nella Repubblica Sudafricana, nella Rhodesia del Sud, nell'Angola, nel Mozambico e nella Guinea Portoghese.

Il 13 corrente i partecipanti al seminario, che sono in maggioranza giudici, avvocati e professori di diritto internazionale e costituzionale, hanno visitato le istituzioni italiane del Capodistriano. Dopo un incontro con gli insegnanti e gli studenti del Ginnasio italiano gli ospiti hanno visitato Radio Capodistria, dove il direttore Mario Abram ha illustrato il funzionamento della stazione, e successivamente il Circolo italiano di cultura «Giordano Bruno» di Isola. Dopo essersi interessati della vita del gruppo nazionale italiano e fatto un giro per Pirano e Portorose, si sono recati in visita alle grotte di Postumia (Postojna). Della comitiva facevano parte anche tre delegati italiani tra cui il professor Sperduti docente di diritto internazionale all'Università di Pisa e vari rappresentanti jugoslavi: l'ambasciatore Zvonko Perišić di Belgrado, dottor Milan Bulajić, membro dell'organizzazione dei giuristi e consigliere del Segretario degli Affari esteri, dott. Slavko Zore, dell'Associazione dell'Organizzazione delle Nazioni Unite, dottor Stanko Peterin di Lubiana, esperto della delegazione jugoslava, e Viktor Polak del Comitato organizzativo del seminario.

Dopo le visite i lavori del seminario, svoltosi sotto la presidenza del delegato jugoslavo dott. Anton Vratuša, sono stati ripresi con maggior impegno, ampiezza e concretezza.

Pertanto diverse sono apparse le opinioni. Infatti mentre per gli europei la parola «assimilazione» richiama alla mente il termine di discriminazione, per gli extraeuropei essa significa qualcosa di progressivo, un metodo auspicato per la soluzione dei problemi nazionali (India, Malaysia, Ghana). Gli americani distinguono le comunità plurinazionali e quelle plurietiche, indicando fra le prime la Jugoslavia, l'Unione Sovietica e il Canada; e fra le seconde gli Stati Uniti d'America. A loro volta gli israeliani dicono di non poter garantire eguali diritti alle minoranze senza la garanzia della lealtà delle minoranze mentre i sovietici dicono che la lealtà deve essere reciproca. Comunque in tutti i delegati è apparso evidente il desiderio di contribuire alla chiarificazione e soluzione dei problemi.

A questo punto sia concesso di segnalare che sui problemi delle nazionalità i delegati jugoslavi si sono battuti per la piena parità di diritti fra maggioranza e «minoranze». Le tesi jugoslave infatti hanno destato un vasto interesse per la loro concretezza. Tra le relazioni scritte figurano quelle di Drago Drušković, Koča Jončić, Ernest Petrić, Danče Zografski, Milica Sentič, Dušan Breznik e Janko Jeri.

Drago Drušković ha sostenuto che «la Jugoslavia non è fondata su una nazione di stato intorno a cui ruotano altre nazionalità; essa è invece uno stato plurinazionale per eccellenza, una libera comunità di popoli uguali. Il rafforzamento della coscienza nazionale contribuisce a completare la personalità umana». A sua volta Koča Jončić ha affermato che «l'autogoverno offre la garanzia per l'affermazione dei diritti umani».

L'uso della lingua materna nella vita pubblica è stato il tema trattato da Ernest Petrić che ha indicato esempi di tribunali bilingui. Della situazione nelle regioni confinarie mistilingui e dei rapporti dei gruppi minoritari con la nazione d'origine ha parlato Janko Jeri.

Più volte i delegati si sono richiamati allo studio introduttivo del dott. Anton Vratuša, appositamente scritto per il seminario su richiesta del segretario generale dell'ONU. In quattro capitoli il parlamentare jugoslavo ha descritto la comunità plurinazionale come risultato dello sviluppo storico e la sua organizzazione. «La comunità plurinazionale, vi si legge, non è di

per se stessa un fatto negativo per il mondo contemporaneo, così come la comunità unazionale non può rappresentare l'ideale assoluto». Lo studio ha quindi analizzato ampiamente gli aspetti politici, economici, sociali e culturali dei rapporti nelle comunità plurinazionali ed in particolare il problema delle minoranze; e dall'analisi è giunto a queste conclusioni: la maggioranza non deve in alcun modo discriminare la minoranza; la minoranza deve avere il diritto e la effettiva possibilità di svolgere un ruolo attivo nella vita sociale dello stato in cui vive; gli stati confinanti devono rinunciare a immischiarsi negli affari interni dell'altro stato; gli stati confinanti entro i cui confini vivono minoranze dell'altro stato devono rifuggire da qualsiasi azione diretta al mutamento dei confini ed alla restituzione della minoranza alla madrepatria.

Il problema minoritario, dunque, non è in primo luogo, come afferma Vratuša, problema della minoranza; esso è soprattutto problema della maggioranza. Se quest'ultima accetta e rispetta i rapporti di effettiva pari-

tà di diritti, di democrazia e umanità, il problema minoritario, quale problema politico, finisce di esistere. Inoltre Vratuša constata che il problema nazionale non può essere risolto esclusivamente mediante l'autonomia culturale; ed a tale proposito ha analizzato i vari aspetti della parità di diritti politica ed economica, concludendo con un'analisi delle condizioni specifiche e dei problemi dei nuovi stati e dei processi attraversati per costituirsi in nazioni moderne.

Il seminario si è concluso con l'approvazione di una serie di documenti che sono stati inviati a tutti i Paesi membri delle Nazioni Unite; e non è da escludere che taluni di essi vengano sottoposti per la discussione alla sessione dell'ONU.

Al termine del seminario tutti i delegati si sono dichiarati soddisfatti dell'andamento e dell'esito dei lavori; e parimenti soddisfatti, come hanno tenuto a farlo sapere, lo sono stati per le accoglienze cui sono stati oggetto e per il trattamento loro usato durante l'intera permanenza nella bella città di Lubiana.

ŠVICARSKI PARLAMENT PROTIV ZAOŠTRITVAM

FURLANSKA EMIGRACIJA V ŠVICI

Pomembna resolucija - Problem je stoleten in ga je treba hitro rešiti - Furlanska Slovenija je eno tistih področij, ki daje največje število emigrantov

BASEL, junij 1965 — Tukaj, v helvetski konfederaciji, kjer je pred parimi dnevi predlagal nek poslanec, naj bi se zaostrili ukrepi, ki zadevajo število tujih delavcev, ki jih je treba odpustiti — predlog je na srečo večina helvetskega parlamenta zavrnila (samo 147 poslancev na 390 je glasovalo za) — smo prisostvovali shodu furlanskih emigrantov, ki ga je organiziral baselski «Fogolar Furlan» (Furlansko ognjišče), v katerem je včlanjenih tudi veliko število naših ljudi.

Na tem shodu pa niso obujali, kot običajno, samo spominov na domače kraje, ki so jih morali zapustiti proti svoji volji, ampak so razpravljali o problemu emigracije kot take, ki tare furlansko ljudstvo že nad sto let.

Vsekakor lahko rečemo, da je za emigranta odhod oziroma ločitev od rojstnega kraja, katerega je moral zapustiti zaradi lokalnega uboštva, vedno ganljiva drama in povrh tega se mu tudi vedno ne posreči dobiti dela, kakršnega se čuti opravljati in se prilagoditi novemu okolju, včasih neznosnemu, posebno če se mu to okolje pokaže nasprotno, kot se je to dogodilo tudi letos v raznih državah, na primer v Zapadni Nemčiji in Švici sami.

Vemo, da je v naših emigrantih zelo malo volje in psihološkega nagnenja, da bi se definitivno ločili od doma in prav zaradi tega se naši delavci ne naseljujejo za stalno v tujih deželah, kjer se življenjski pogoji razlikujejo v vsaki državi. Zlasti v Nemčiji se emigranti težko privadijo novemu okolju, ker je še vedno del ljudi, ki smatra tujce

Pogled na množico furlanskih emigrantov, med njimi tudi precej beneških Slovencev, ki so se udeležili v Baslu shoda «Furlanskega ognjišča», ko so javno zahtevali od italijanskih oblasti, da hočejo dela na domačih tleh.

za manjvredne in jim ne nudijo niti primerne stanovanja. Tukaj so delavci še danes primorani spati v nezdravih in prenapoljenih barakah. Zaradi tega, kot smo že svoj čas poročali, so emigranti protestirali in protestirala je tudi italijanska vlada.

Naj nam bo dovoljeno, da poveemo na tem mestu odstotke emigrantov, ki jih je dala v tem zadnjem desetletju Furlanija po okrajih: okraja Videm in Cervignano od 0 do 10 odstotkov; okraji Pordenone, Sacile, Maniago, Latisana, Palmanova, San Daniele del Friuli, Pontabel, Cedad, Codroipo in San Vito al Tagliamento od 10 do 20 odstotkov; okraja Ampezzo in Spilimbergo od 20 do 30 odstotkov; okraja Tolmezzo in Čenta od 30 do 40 odstotkov in okraj Humin od 40 do 50 odstotkov. V zadnjih časih pa se je odstotek emigrantov znatno dvignil v vsej Furlanski Sloveniji, tako da so nekateri zaselki skoraj prazni.

Da se povrnemo na shod naših emigrantov v Baslu, moramo predvsem podčrtati navdušenost prisotnih, ki so ob koncu sprejeli resolucijo, v kateri je rečeno, da je treba v Furlaniji rešiti problem emigracije in sicer tako, da se ustvarijo nova delovna mesta da domačih tleh. To resolucijo so poslali vladi dežele Furlanije-Juljske Benečije in pokrajinskemu svetu v Vidmu in Gorici ter ustanovi «Ente Friuli nel mondo».

V bistvu izraža ta resolucija željo, naj se žalostni pojav emigracije uvrsti med najnujnejše probleme, ki čakajo na rešitev na dežel-

ni ravni. Med drugim je v resoluciji poudarjeno tudi: «Ekonomsko-socialni razlogi in predvsem človečanski, ki so nam jih narekivale grenke izkušnje, so nas primorali, da pošljemo ta apel ljudem, ki vodijo deželo Furlanije-Juljske Benečije».

Potem je v resoluciji rečeno še bolj specifično: «Naj se ovrežejo in opustijo površne trditve, ki smatrajo furlansko emigracijo za nek prirojen in dedni pojav Furlanije in da so njeni ljudje navajeni križariti po svetu. Naj se raje vidi v emigrantu človeško dramo, duševno rano, ko se poslavlja od svojih dragih. Naj se tudi upošteva težka ekonomska izguba, ki je nastala zaradi odselitve delovne sile, to je kvalificirane delovne sile, ki je stala mnogo žrtvovanja in ki je sedaj dana na razpolago v korist drugih dežel».

Resolucija, ki je bila sestavljena po dolgi diskusiji in v katero so posegli številni prisotni, se je zaključila z energičnim in obenem ganljivim opominom na realnost situacije emigrantskega sektorja, z opominom in nasveti, ki morejo pokazati pot, kako naj se zaustavi žalostni pojav emigracije.

Zaključek pa je bil tale: «Naj se bolj povečajo napor, da se bodo ustvarila nova delovna mesta, ki bodo dala našim ljudem upanje, da bodo mogli ostati tam, kjer ima srce svoje korenine in da bodo mogli uresničiti vsaj za del sinov, ki so po svetu, pogoje za vrnitev».

a. t.

iz prve strani

Na Reki srečanje med tržaško SKGZ in Italijansko unijo

tudi glede nakupa italijanskih knjig in čitva na splošno za manjšino.

Dr. Peter Sancin iz Gorice je v svojem posegu v diskusijo obravnaval pravni položaj slovenske šole v Italiji, kjer Slovenci doživljamo to, da v primerjavi z ostalimi večjimi narodnostnimi manjšinami (francosko v Dolini Aoste in nemško v Južni Tirolski) pripadamo nekako tretji kategoriji. Kljub temu, da obstajajo določena ustavna načela, člen 3 deželnega statuta in podobne pravne norme, je vse to deklarativnega značaja. Se najhuje pa je to, da je slovenska manjšina razdeljena v tri kategorije in sicer na ono, ki živi na Tržaškem, na ono, ki živi na Gorškem, in na tretjo, ki živi v Beneški Sloveniji in ki je italijanske oblasti nočejo priznati. V zvezi z Beneško Slovenijo je omenil dve teoriji razlage nacionalnih potreb in zahtev že v samem okviru tovrstnih tolmachenj pri OZN. Glede tega je poudaril, kako je izraelski predstavnik na zadnjem ljubljanskem seminarju OZN o manjšinskih pravicah poudaril, da je treba manjšino zaščititi tudi v primeru, če ta ne zahteva zaščite. Svoje izvajanje glede tega je zaključil z zahtevu, da se beneški Slovincem prizna status manjšine.

Tončka Čok je spregovorila o nujni pomoči iz javnih skladov dvema slovenskima dijaškima domovoma, Zdenka Sušanj pa o dejavnosti učiteljev in profesorjev italijanskih šol tudi izven šole, ter o nujnosti poglobljanja znanja italijanščine njihovih učnih moči ter o pomanjkljivosti učil. Anita Forlani je govorila o šolskem listu italijanskih šolarjev ter o njihovih literarnih krožkih na šolah, prof. Elio Musizza pa o učnem programu na italijanskih šolah, ki da je preoksežen ter o dejavnosti učnih moči tudi izven šole.

Ob koncu se je ponovno javil k besedi prof. Jože Umek, ki je med drugim poudaril zahtevo, naj bi se uredilo vprašanje tistih slovenskih študentov, ki z lastnimi sredstvi in naporu dokončajo šolanje na ljubljanskem vseučilišču in ki jim je zaprta pot za namestitev doma v Trstu ali Italiji.

Ko se je s še nekaterimi kratkimi posegi v diskusijo dolgo obravnavanje te tako pereče problematike končalo, so bili sprejeti še zaključki, nato pa so bili člani obeh delegacij in gostje povabljeni na sprejem, ki jim ga je priredil italijanski generalni konzul v Kopru Amedeo Cerchione.

Seminar o človeških pravicah v večnacionalnih skupnostih

dovinskega razvoja in njihove organizacije. «Večnarodnostna skupnost ni sama po sebi zlo za sodobni svet, in ni niti enonacionalna skupnost izključni ideal». Potem je obširno analiziral politične, ekonomske in kulturne aspekte odnosov v večnarodnostnih in še prav posebej problem manjšine. Zaključil pa je takole: «Večina ne sme na noben način diskriminirati manjšine; manjšina mora imeti pravico in resnično možnost, da se more udeleževati socialnega življenja, v katerem živi; sosedne države se ne smejo umešavati v notranje zadeve druge države; obmejne države, v katerih mejah živijo manjšine druge države, se morajo izogibati kakršnihkoli direktnih dejanj, ki bi spremenila mejo ali vrnila matični državi manjšino».

Manjšinski problem ni torej v prvi vrsti problem manjšine, kakor ugotavlja Vratuša, ampak je predvsem problem večine. Če ta sprejme in spoštuje odnose resnične enakosti pravic, demokracije in humanosti, manjšinski problem kot politični problem obstoja. Poleg tega Vratuša ugotavlja, da ne more biti nacionalni problem rešen izključno potom kulturne avtonomije. Glede tega je analiziral razne aspekte enakosti političnih in ekonomskih pravic in zaključil z analizo specifičnih pogojev in problemov tistih dežel, kjer narodi šele nastajajo in se oblikujejo v modernem smislu te besede.

Seminar se je končal z odobritvijo zaključnih dokumentov, katere so poslali vsem državam, ki so članice OZN in ni izključeno, da bodo nekateri dani v diskusijo na prihodnjem zasedanju Organizacije Združenih Narodov. Ob koncu seminarja so se delegati izkazali zelo zadovoljni, ker je delo izpadlo izredno dobro in ker so bili, kot so sami povedali, prisrčno sprejeti in se dobro počutili ves čas njihovega bivanja v Sloveniji.

Istega dne so delegati odšli v Novi Sad, glavno mesto avtonomne pokrajine Vojvodine, kjer so se seznanili z življenjem madžarske manjšine v Jugoslaviji.

Uno scorcio del salone dei festival della Fiera di Lubiana dove si sono svolti i lavori del seminario